

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма орієнтована на підготовку вступного випробування для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК 6, НРК 7 й охоплює в повному обсязі основні педагогічні та психологічні категорії, поняття, терміни, факти.

Програма передбачає перевірку засвоєння абітурієнтами теоретичних основ сучасної педагогічної та психологічної наук, ступінь розвитку їх професійного мислення та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для ефективної роботи.

Абітурієнти повинні:

- продемонструвати загально-теоретичні знання з стану сучасного розвитку педагогіки, психології та її актуальних проблем; суттєві ознаки особистості як феноменів педагогіки та психології, основні фактори, що впливають на їх формування і розвиток; особливості національної системи виховання, шляхи її реалізації у педагогічній практиці; специфіку процесів навчання та виховання як педагогічного явища, їх закономірності, особливості організації в різних типах освітніх закладів; принципи, форми, методи, засоби ефективного виховання; національну своєрідність виховного процесу в сучасному освітньому середовищі; сутність родинного виховання, його взаємозв'язок із суспільним вихованням; сутність дидактики як галузі педагогіки, що досліджує проблеми навчання; своєрідність навчання як виду пізнавальної діяльності, його суттєві особливості, закономірності та специфіку організації в різних типах освітніх закладів; принципи, форми, методи, засоби процесу навчання; чинники, що визначають сучасні цілі та зміст процесів виховання, навчання та освіти; шляхи підвищення ефективності управління педагогічними системами; напрямки і засоби професійного самовдосконалення;
- уміти оперувати основними теоретичними поняттями педагогіки та психології, систематизувати зміст базових понять; аналізувати сучасні тенденції реформування і адаптації системи загальної середньої освіти до умов життя (суспільства), що постійно змінюються; характеризувати наукові уявлення про закономірності педагогічного процесу; виявляти основні складові структури педагогічної та психологічної діяльності та бачити себе суб'єктом цієї діяльності; оперувати механізмами використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання учнів; користуватися основними шляхами та засобами професійного самовдосконалення; оперувати педагогічним мисленням, бути здатним до аналітичного осмислення педагогічної дійсності, реалізовувати творчий підхід до визначення педагогічних дій у нестандартних ситуаціях, уміти приймати найбільш вдалі рішення у

відповідності до педагогічних закономірностей та принципів навчання і виховання;

- володіти такими професійними компетентностями, як-от: розуміння та сприйняття етичних норм поведінки стосовно інших людей і стосовно природи (принципи біоетики); розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя; здатність учитися; здатність до критики й самокритики; креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність; наполегливість у досягненні мети; базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності; базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін; здатність до виконання професійних завдань і функцій в умовах постійних змін; здатність до планування та організації освітньої діяльності у вищій школі; вміння використовувати сучасні ефективні засоби роботи з науковою та навчально-методичною літературою; пошуковими освітніми системами у мережі Інтернет; здатність реалізовувати навички самостійного вирішення педагогічних проблем на конкретних прикладах.

Програма передбачає структурування і розподіл навчального матеріалу за основними розділами. Кожен із розділів поділено на теми. Виклад основних положень тем деталізовано, що полегшує абітурієнту пошук літературних джерел і орієнтирів для підготовки до тестової перевірки під час вступних випробувань.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Тема. Педагогіка у структурі сучасних наук.

Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Структура та основні галузі педагогіки.

Тема. Психологія у структурі сучасних наук.

Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології. Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування, образ. Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

Тема. Закономірності психічного розвитку особистості в онтогенезі

Поняття психічного розвитку. Умови та механізми психічного розвитку особистості. Вікова періодизація психічного розвитку особистості (за Е. Еріксоном). Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі.

Тема. Характеристика процесу соціалізації особистості.

Процес розвитку особистості. Біологічні та соціальні чинники та закони психічного розвитку особистості. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Спрямованість особистості. Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Поняття ресоціалізації. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ: та нові медіа: Інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

Тема. Психологічний аналіз діяльності

Поняття про діяльність. Структура діяльності. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Гра, навчання, праця як види діяльності. Мотивація навчальної діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра. Закономірності психічного розвитку та принципи навчання і виховання як основні механізми соціалізації та розвитку особистості учня. Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Педагогічна та психологічна думка XVII - початок XX ст.

Тема. Педагогічна теорія Я. А. Коменського.

Загальнопедагогічні ідеї Я. А. Коменського. Вікова періодизація та система шкіл за Я. А. Коменським. Дидактичні погляди Я. А. Коменського.

Тема. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.

Ідеї демократизму, гуманізму, народності та патріотизму у педагогічних поглядах Г. Сковороди. Роль батьків та школи у вихованні особистості. Г. Сковорода про роль фізичного, трудового та естетичного виховання у розвитку особистості.

Тема. Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича.

Цілі й завдання навчання і виховання. Виховуюче й розвивальне навчання. Принципи навчання, зміст та методи навчання у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича.

Тема. «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтессорі.

Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинках дитини») і початкових школах. Теорія вільного виховання й сенсуалізму в педагогіці. Індивідуалізація навчання і виховання за системою М. Монтессорі.

Тема. М. Грушевський про українську мову й українську школу.

Внесок М. Грушевського у розвиток ідеї народності виховання. Завдання української національної школи за М. Грушевським.

Тема. Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.

К. Ушинський про педагогіку як науку і мистецтво. Ідея народності виховання.

Дидактичні погляди К. Ушинського.

Тема. О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості.

Методика природного експерименту, як основа розвитку педагогічної психології. Проблема характеру та темпераменту особистості у творчості О. Лазурського. Програми дослідження особистості О. Лазурського.

Тема. Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт.

Визначення психології як «науки про душу» та «науки про внутрішній досвід». Програма фізіологічної психології В. Вунда. Завдання і методи дослідження експериментального та культурно-історичного напрямків фізіологічної психології В. Вундта. Створення першої у світі лабораторії з експериментальної психології.

Тема. Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.
Дослідження процесу пам'яті незалежно від змістовних зв'язків. Крива запам'ятовування та забування Г.Еббінгауза. Закони зберігання і відтворення вивченого матеріалу.

Тема. Полікультурність - головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

Ідея народності та проблема боротьби за рідну мову у поглядах М. Драгоманова. Обґрунтування української національної ідеї як ідеологічного, духовного стрижня просвітницької політики і практики України.

Педагогічна та психологічна думка ХХ - початку ХХІ ст.

Тема. Психоаналітична теорія З. Фрейда.

Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Рівні психічного життя (свідоме, передсвідоме, несвідоме). Основні види інстинкту за З.Фрейдом. Етапи психосексуального розвитку особистості. Едіпів комплекс. Види тривоги та механізми психологічного захисту особистості.

Тема. Індивідуальна психологія А. Адлера.

Комплекс меншовартості. Стиль життя, соціальний інтерес та типологія особистості в індивідуальній психології А.Адлера. Основні концепції Адлеріанської психотерапії.

Тема. Аналітична психологія К.-Г. Юнга.

Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого. Типи життєвих установок (екстраверсія, інтроверсія), психологічні функції та типи особистості за К.-Г. Юнгом. Метод словесно-асоціативного портрету.

Тема. Неофрейдизм. Соціально-культурна теорія особистості К. Хорні.
гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Его-психологія Е.Еріксона: періодизація розвитку особистості.

Тема. Класичний біхевіоризм та необіхевіоризм.

Провідні положення класичного біхевіоризму Дж.Уотсона, його переваги та недоліки. Етапи становлення біхевіоризму. Необіхевіоризм (когнітивно-цільовий біхевіоризм Е. Толмена; гіпотетико-дедуктивний біхевіоризм К. Халла; оперантний біхевіоризм Б. Скіннера). Соціальний біхевіоризм (теорія соціального навчання Дж. Роттера, соціально-когнітивна теорія поведінки А. Бандури).

Тема : Гуманістична психологія. Генетична психологія.

Основні положення гуманістичної психології. А. Маслоу: ієрархія потреб особистості. Клієнтцентрована терапія К. Роджерса: умови

ефективного консультування. Логотерапія В.Франкла, шляхи знаходження смислу життя. Основні положення екзистанційної терапії І.Ялома. Генетична психологія Ж.Піаже: метод клінічної бесіди, дослідження особливостей дитячого мислення та стадій його розвитку.

Тема: Гештальтпсихологія. Основні положення гештальттерапії М. Вертгеймера, В. Келера, К. Коффки. Термін гештальт. Основні принципи організації сприймання. Особливості дослідження мислення у гештальтпсихології: механізм інсайта. Теорія психологічного поля К. Левіна. Основні принципи гештальттерапії Ф. Перзла.

Тема. Ідеї педагогічної психології у працях С. Балея.

Розвиток С. Балеєм ідеї психологічної опіки над учнем. Вимоги та особливості реалізації психологічної опіки учням. Основні обов'язки психолога. Особливості співпраці психолога з вчителем. Психологічна опіка над дітьми, які постраждали від воєнного конфлікту.

Тема. Г. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів.

Особистість як «система систем» із психологічною структурою елементів. «Принцип розвитку» як основа розуміння процесу становлення особистості. Чинники, суперечності за закономірності розвитку особистості. Єдність психіки та поведінки, свідомості та діяльності. Вимоги до розвивального навчання і виховання учнів. Генезис здібностей. Заснування Інституту психології України.

Тема. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.

Ідея проектування людини. Принцип природовідповідності у педагогічній концепції В. Сухомлинського.

Тема. С. Френе: школа успіху і радості.

Сутнісний зміст ідеї радості пізнання. Оригінальна методика навчання С. Френе.

Тема. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).

Принципи діяльності вальдорфської школи. Ідея цілісного виховання Р. Штайнера.

Тема. Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.

Діалектичне розрізнення методики навчання і методики виховання. Єдність вивчення дитини та її виховання, єдність виховання дітей і організації їхнього життя. Поєднання вивчення основ наук з продуктивною працею учнів.

Тема. Теорія вчинку В. Роменця.

Психологічний механізм самовизначення людини. Культурологічний аспект становлення психологічних знань, вчинковий принцип В.Роменця.

Тема. Виховний ідеал Г. Ващенко.

Головні елементи української національної системи освіти.

Виховний ідеал Г. Ващенко.

Тема. Система української освіти.

Принципи, види, рівні освіти. Типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція)).

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Тема. Планування та забезпечення якості дослідження.

Наукові дослідження в педагогіці та психології: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет. Програма дослідження: структура, вимоги до її складання та етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні. Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

Тема. Методи збирання інформації.

Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування. Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання. Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування. Соціометрія: процедура застосування та інструментарію (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності.

Аналіз документів. Контент-аналіз.

Тема. Методи аналізу емпіричних даних.

Вимірювання: визначення, види, рівні. Описова статистика. Кількісний та якісний аналіз даних. Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

РОЗДІЛ 4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Освіта і навчання особистості

Тема. Дидактика як теорія освіти і навчання. Сутність та основні категорії дидактики. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно-орієнтована, компетентнісна, рефлексивна).

Тема. Сутність та зміст процесу навчання.

Сутність процесу навчання та його змістовна сторона. Двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна). Структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Навчання, учіння, научіння. Поняття про базові принципи навчання та їх характеристика.

Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності. Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів (сприймання – осмислення – розуміння – узагальнення – закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.

Тема. Методи та засоби навчання.

Сутність методу навчання. Зовнішня та внутрішня сторона методів навчання.

Основні підходи до класифікації методів навчання та їх характеристика: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традуктивні).

Загальні вимоги до вибору методів навчання.

Поняття засобів навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні).

Тема. Види навчання та форми організації навчально-пізнавальної діяльності.

Основні види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне). Компетентнісний підхід у навчанні.

Поняття про форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів та їх різновиди: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна.

Урок як форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Вимоги до підготовки вчителя до уроку.

Активні (соціально-психологічні) форми організації освітнього процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості.

Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

Тема. Контроль та оцінка навчальних досягнень учнів.

Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика.

Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання.

Тема. Педагогічні технології.

Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

Виховання особистості

Тема. Сутність, структура та зміст процесу виховання.

Поняття процесу виховання, його мета і завдання. Основні структурні елементи процесу виховання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.

Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.

Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання.

Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне).

Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепція особистісно-орієнтованого виховання.

Тема. Методи виховання.

Поняття методу виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

Тема. Форми організації процесу виховання.

Поняття про форми організації процесу виховання: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи.

Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи роботи школи з батьками учнів.

Учнівське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

Особистість у життєвому та професійному просторі

Тема. Соціально-психологічна структура особистості.

Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Соціальна позиція особистості.

Стать і гендер. Маскулінність. Фемінність. Андроґінність. Гендерна ідентичність. Кризи гендерної ідентичності. Гендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Гендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм.

Тема. Професійна діяльність вчителя.

Поняття професійної діяльності педагога. Основні етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності).

Вчитель як суб'єкт професійної діяльності та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога.

Тема. Спілкування в педагогічній діяльності.

Сутність процесу педагогічного спілкування. Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування.

Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий).

Конфлікти в освітньому середовищі. Стилі поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування).

Профілактика (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

Тема. Девіантна поведінка особистості.

Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика

девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.

Тема. Управління в системі освіти.

Сутність процесу управління в системі освіти. Специфіка управлінської діяльності. Лідерство, керівництво, супровід. Типологія лідерства.

Стилі керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний).

Корпоративна (організаційна) культура.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна

1. Адаменко М. І., Бейлін М. В. Основи наукових досліджень. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 188 с.
2. Алексієвець М. М., Алексієвець Л. М., Терещук Г. В. Науково-дослідницька діяльність студентів : актуальність та організація. Тернопіль : Вектор, 2012. 362 с.
3. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посібник Львів. 2017. 212 с. <http://surl.li/hyfs1>
4. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 260 с.
5. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітація: методичний посібник для соціальних педагогів та практичних психологів освітніх закладів / за ред. О.М. Полякової. СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. 344 с.
6. Вдовенко В.В. Математичні методи у психології: Навчально-методичний посібник. Кіровоград: ПП «Центр оперативної поліграфії» Авангард», 2017. 112 с.
7. Вишневський О.І, Кобрій О.М., Чепіль М.М. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій / За ред. О. Вишневського. Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.
8. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] Вид. 2-ге, перероб., доп. / Н.П. Волкова. К.: Академвидав, 2007. 616 с.
9. Галузьяк В.М. Педагогіка: Навчальний посібник. Вінниця: Державна картографічна ф-ка, 2007. 399 с.
10. Галян О. І. Експериментальна психологія: навч. посіб. О. І. Галян. К.: Академвидав, 2012. 400 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/439914.pdf
11. Гапон Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. [Електронний ресурс]. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 131 с.
12. Главацька О. Л. Основи самовиховання особистості: Навч. посіб. К.: Каравела, 2018. 89 с.
13. Гречаник О.Є. Діяльність класного керівника з розвитку учнівського колективу. *Управління школою (Основа)*. 2011. №22–24. С. 26–31.
14. Гуцало Е.У., Калашникова Л.В. Загальна психологія. Тестові завдання для самопідготовки та самоконтролю знань студентів педагогічного університету: навчально-методичний посібник. Кіровоград: ІмеКс ЛТД, 2020. 96 с.
15. Диференційна психологія: підручник. 2-ге вид. перер. і доп. / за заг. ред. С. Д. Максименка. К.: «Видавництво Людмила», 2023. 572 с.
16. Долинська Л.В., Скрипченко О.В., Огороднійчук З.В. Загальна психологія: підручник. Вид-во Каравелла, 2023. 464 с.

17. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям - жертвам військового конфлікту : практ. посіб. / І.О.Корнієнко, І. М. Лісовецька, Ю. А. Луценко, Д. Д. Романовська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с. <http://surl.li/kzlvvr>
18. Дуткевич Т. Загальна психологія: теоретичний курс. К.: Вид-во: Центр учбової літератури, 2023. 125 с.
19. Енциклопедія освіти / Академ. пед. наук; гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
20. Євтух М.Б. Педагогічна психологія: Підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2015. 420 с.
21. Єремеева В.М. Технологія вивчення основ дидактики. Житомир: Житомирський педагогічний університет, 2000. 54 с.
22. Єріна А. М., Заходжай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукового дослідження : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
23. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції: навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 144 с.
24. Загальна психологія: підручник /під ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ: Кондор, 2023. 464 с.
25. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
26. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів, 2025. 528 с.
27. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: [метод. рек.] / упоряд.: В. М. Горленко та ін.; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с.
28. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В.І. Зацерковний, І.В. Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
29. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник. К.: Університетська книга, 2023. 352 с.
30. Історія педагогіки: курс лекцій / О.К. Проніков; Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка. К.: Слово, 2015. 440 с.
31. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. К.: Знання, 2005. 767 с.
32. Калашникова Л.В. Психологія та аспекти розвитку особистості: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.В. Калашникова, О.М. Гурова, І.Л. Уличний. Кропивницький: ФОП Александров М.В., 2021. 332 с.
33. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
34. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ : КНУБА, 2023. 196 с.

35. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
36. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Дрогобич: Посвіт, 2014. 152 с.
37. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія]. К.: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
38. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 304с.
<http://surl.li/gseim>
39. Кузікова С.Б. Основи психокорекції з практикумом. Суми. 2020.
<http://surl.li/kptor>
40. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. К.: Знання-Прес, 2004. 445 с.
41. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання. К.: Знання 2008. 415 с.
42. Купчишина В. Ч., Голярдик Н. А., Демський В. В. Вступ до спеціальності: курс лекцій : навчальний посібник. Електр. навч. вид. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2020. 232 с.
43. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ – ХХ ст.): Хрестоматія / Упоряд.: Л.Д. Березівська та ін. К.: Науковий світ, 2003. 418 с.
44. Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. посіб. К.: Вікар, 2003. 335 с.
45. Методика виховної роботи: навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича; [уклад. Давидович В.Л., Давидович М.Ф.] Чернівці: Рута, 2007. 302 с.
46. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник К., 2001. 608 с.
47. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
48. Окольніча Т. В., Поліщук Г. В. Теорія і методика науково-педагогічного дослідження: навчальний посібник. Кропивницький, 2021. 75 с.
49. Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання. К.: Знання, 2008. 415 с.
50. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник /За заг. ред А.А. Колупаєвої. Київ : «А.С.К.». 2012. 308 с.
51. Основи психотерапії: навч. посіб / О. О.Міненко, О. М.Близнюкова. – Кропивницький: Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2018. 152 с.
52. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. К.: «Каравела», 2007. 576 с.
53. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка . Підручник. К.: ЦНР, 2019. 228 с.

54. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. посіб. / Л.В. Кондрашова, О.А.Пермяков, Н.І. Зеленкова, Г.Ю. Лаврешина. К.: Знання, 2006. 252 с.
55. Педагогіка та психологія вищої школи: навч.-метод. посібник для самостійної роботи студентів/ Автор-упорядник В.І. Староста. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 68 с.
56. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: Підручник / Під заг. ред. А.М.Бойко. К.: ВД «Професіонал», 2004. 576 с.
57. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
58. Полякова Г.А. Педагогіка: навчальний посібник. Х.: Вид. «ІНЖЕК», 2011. 368 с.
59. Психодіагностика: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / укладач О. В. Гудима. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 200 с. 10. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник. Київ: «Слово», 2013. 608 с.
60. Психологія: вступ до спеціальності : навчальний посібник / Петухова І. О., Заушнікова М. Ю., Нежинська О. О., Костевська Н. В. ; Державний податковий університет. Ірпінь, 2024. 190 с.
61. Радул О.С. Історія педагогіки України: навч. посіб. для студ. ВНЗ. 4-е вид., доп. і перероб. Харків: ФОП Озеров Г.В., 2017. 216 с.
62. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: Талком, 2017. 245 с.
63. Роменець В. А. Історія психології ХХ століття : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Вид. 3-тє. Київ : Либідь, 2017. 1053 с.
64. Савчин М. Методологеми психології: монографія. К.: Академвидав, 2013. 224 с.
65. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2005. 360 с.
66. Сисоева С.О., Соколова І.В. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навчальний посібник. К.: Центр навч. літератури, 2003. 308 с.
67. Спринська З. Психологія особистості : тексти лекцій. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012. 175 с.
68. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: навч.-метод. посіб. К.: Фірма - Віпол, 1997. 231 с.
69. Сучасні педагогічні технології: навч.-метод. посіб. / [автор-укладач Федорчук Е.І.]. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. 125 с.
70. Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання / за ред. О.В. Завгородньої. К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. 180 с.
71. Удич З.І. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Тернопіль: КІЦ «ПРИНТ-ОФІС», 2015. 335 с.

72. Фізеші О.Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія і методика виховання. Школознавство: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2013. 390 с.
73. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків: ХНПУ, 2021. 90 с.
74. Філоненко О., Окольніча Т., Галета Я. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2024. 150 с.
75. Хриков С.М. Управління навчальним закладом: [навч. посіб.]. К.: Знання, 2006. 192 с.
76. Чайка В.М. Основи дидактики: навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. Закладів. К. : Академвидав, 2011. 240 с.
77. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.
78. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки [текст]: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 248 с.
79. Ягупов В.В. Педагогіка: навчальний посібник. Либідь, 2002. 560 с.
80. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 358 с. (Вища школа ХХІ століття).

Додаткова

1. Андросович К. А. Індивідуальні відмінності щодо ставлення до ментального здоров'я в здобувачів освіти вищої школи. Прояви резиліентності на різних рівнях системи: сім'я, освіта, суспільство під час війни: зб. наук. матеріалів ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., (23-24 травня 2024 р.). Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024. 154 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: Підручник. К.: Либідь, 2008. 848 с.
3. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 42 с.
4. Богданова І.М. Модульний підхід до професійно-педагогічної підготовки вчителя. Одеса: Маяк, 1998. 284 с.
5. Бочелюк В.Й. та ін. Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник. К.: КНТ, 2024. 384 с.
6. Брюховецька О. В., Чаусова Т. В. Гендерно-вікові особливості внутрішньої свободи особистості майбутніх психологів Вісник післядипломної освіти : зб. наук. Праць НАПН України, ДЗВО «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. І. Дунаєв ; редкол. : Л. Антонова [та ін.]. Вип. 13 (42). К.: Юстон, 2020. 204 с.

7. Велитченко Л.К., Подшивалкіна В.І. Методологічні та теоретичні проблеми психології: програмний конспективний довідник. Одеса: СВД Черкасов, 2009. 281 с. : [Електронний ресурс] : <http://surl.li/smwke>
8. Виноградова В.Є., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: теоретичні та практичні аспекти: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-е вид. К.: Вид-во Ліра-К, 2020. 296 с.
9. Галян О. І. Експериментальна психологія: навч. посіб. О. І. Галян. К.: Гриньова. Умань : Візаві, 2012. 209 с. <http://surl.li/fvory>
10. Дем'янюк Т. Д. Методика виховання в сучасній школі: Навчально-методичний посібник. К. : Науково-методичний центр середньої освіти Міносвіти і науки України, 2000. 286 с.
11. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: науково-метод. посіб. Суми: Видавництво «Антей», 2006. 383 с.
12. Диференційна психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ за заг. ред. С. Д. Максименка. Київ: «Видавництво Людмила», 2024. 571 с.
13. Діагностика пізнавальної сфери молодших школярів: Метод. рекомендації / За ред. Г.О.Горської. Кіровоград: ПП «Авангард», 2012. 68 с.
14. Дметерко Н.В. Психологічна діагностика: Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 053 Психологія денної та заочної форми навчання. Слов'янськ: Видавництво Б.І. Маторіна, 2021. 55с.ДНУ, 2008. <http://surl.li/lbyif>
15. Загальна психологія в поняттях та схемах: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення курсу /укл. О.А. Даценко. Кривий Ріг, 2021. 136 с.
16. Загальна психологія. Самостійна робота: методичний посібник для студентів, які навчаються за ОПІ 053 Психологія, першого освітнього рівня (бакалаврського) /укл. І.М. Чорна. Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2024.57 с.
17. Загальна психологія: хрестоматія: підручник для студ. вищ. навч. закл. /упорядн. О.В. Скрипченко та ін. К.: Каравелла, 2007. 640 с.
18. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
19. Коберник О. М. Інноваційні технології навчання та виховання: навч. посіб. Умань, 2010. 208 с.
20. Колобич О. Загальна психологія: навч.-метод. посібник. Львів: ТЗОВ «Раст-7», 2018. 171 с.
21. Курс лекцій з дисципліни «Історія психології» <http://surl.li/lbyio>
22. Левус Н. І., Волошок О. В. Педагогічна психологія в схемах і таблицях : навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка; Артос, 2015. 340 с.

23. Ловка О. В., Борисенко Л. Л., Колесніченко Л. А. та ін. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2019. 390 с.
24. Москалець В.П. Психологія особистості. К.: Центр учбов. літератури. 2022. 262 с.
25. Москалець І.В. Загальна психологія: підручник. К.: Ліра-К, 2021. 564 с.
26. Мудрак І.А. Психологія (основи психології): методичні рекомендації до практичних занять. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 31 с.
27. Нова українська школа: poradnik для вчителя: навчально-методичний посібник / за ред. Н.М. Бібік. Київ, 2018. 160 с.
28. Окольніча Т.В., Поліщук Г.В., Костенко Л.Д. Педагогічні системи в історичному вимірі: навчально-методичний посібник. Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2022. 76 с.
29. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика: монографія / за ред. С.Д. Максименка, В.Л. Зливкова, С.Б. Кузікової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 430 с.
30. Павелків Р.В. Загальна психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 4-те, стер. К.: Кондор, 2024. 570 с.
31. Папуча М. В., Шилова Г. П. Індивідуальність як проблема загальної психології : навчальний посібник Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 99 с.
32. Педагогічна психологія. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. Центр учбової літератури. 2022. 186 с.
33. Педагогічна психологія: навч.-метод. посібник (для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм навчання) / уклад. Н. Г. Кошелева. Дніпро, ГІМ ДВНЗ ДДПУ, 2024. 175 с.
34. Практикум з психології: психодіагностичні методики для самопізнання / упорядник Періг І.М. Тернопіль: СМП «Тайп», 2017. 116 с.
35. Практикум з теорії та методики виховання: навчально-методичний посібник / Г.С. Тарасенко, О.А. Голюк, Т.М. Кривошея. Вінниця: Нілан ЛТД, 2014. 392 с.
36. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.
37. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. / Укладач: І.С. Загурська. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. 166 с.
38. Рейнольдс Е., Браян Л., Голл Р. Психологія для початківців. Вид-во: Книголов, 2023. 494 с.
39. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навчальний посібник . Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 705 с.
40. Савчин М. М. Загальна психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Академія, 2024. 461 с.

41. Сватенкова Т. І., Тимошенко О.А. *Методологічні та теоретичні проблеми психології: навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 143 с. : [Електронний ресурс]:*
http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib/144_M_etodolohichni_ta_teoretychni_problemy_psykholohiyi.pdf
42. Сергієнко Н.П. *Загальна психологія. Вступ до спеціальності. Текст лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2018. 41 с.*
43. *Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2003. 192 с.*
44. Тарасова Т. Б. *Психологічна освіта. К.: Університетська книга, 2023. 462 с.*
45. *Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій / Ушакова І. М. Х.: НУЦЗУ, 2016. 191 с. [Електронний ресурс] : [http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/1242/Teoretiko_metodolog_problemi_psih_\(Ushakova\)_Kurs_lekc.pdf](http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/1242/Teoretiko_metodolog_problemi_psih_(Ushakova)_Kurs_lekc.pdf)*
46. Туриніна О.Л. *Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. / О. Л. Туриніна. Київ : ДП «Вид. дім “Персонал», 2018. 206 с.Бібліогр.: с. 199–205. : [Електронний ресурс]: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/metod_psih_dosl.pdf Університет Акрон <http://surl.li/ldush>*
47. Фурман А. В. *Методологія парадигмальних досліджень : монографія. Київ : Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 100 с.*
48. Фурман, А. В. *Сучасні тенденції розвитку сфери психології в оптиці вітакультурної методології. Психологія і суспільство. 2021. № 2. С. 6-15.*
49. Холковська І.Л. *Методика виховної роботи : [посібник]. 2-ге вид., випр. та допов. Вінниця: Нілан ЛТД, 2016. 192 с.*
50. Чернілевський Д. В. *Методологія наукової діяльності : навч. посіб. Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.*
51. Шулигіна Р. А. *Педагогіка: навчально-методичний посібник. Київ. Вид-во : Університетська книга (2025)*
52. Яланська С.П. *Загальна психологія: конспект лекцій: навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр -2-е вид. Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2023. 191с.*
53. Ярошук Л. *Теорія та методика виховання: навч. посіб. Бердянськ, 2019. 400 с.*
54. Яценко Т. С. *Актуалізація прагматичного мислення в учасників глибинного пізнання. Наукові записки. Серія: Психологія. № 1 (3). 2024. С. 178-187 <https://journals.cusu.in.ua/index.php/psychology/issue/view/58>*
55. Patricia Sommer. *Differential Psychology: Understand the different personalities and read people with personality research. XinXii. 2022. 102 p.*

56. Patricia Sommer. Differential Psychology: Understand the different personalities and read people with personality research. XinXii. 2022. 102 p.
57. Yatsenko T. Methodological and practical problems of deep cognition // American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research. Issue: 2 (17). Publ.: Ukraine and Ukrainians Abroad Not-for-profit Corporation, New York NY, USA (4/2020 – 6/2020). P. 5-28.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.dnrb.gov.ua/> – сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О.Сухомлинського.
2. www.nbuiv.gov.ua – сайт бібліотеки ім. В. Вернадського.
3. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
4. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
5. Бібліотека ім. А. Ф. Залевської Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України: <http://psychology-naes-ua.institute/info/253/>
6. Бібліотека імені В.І. Вернадського: www.nduv.gov.ua
7. Електронна бібліотека НАПН України: <https://lib.iitta.gov.ua/>
8. Інформаційна база професійного інструментарію фахівців психологічної служби у системі освіти України: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psyholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/>
9. Сайт бібліотеки ЦДУ: електронні ресурси: <https://cusu.edu.ua/ua/library-cusu> Free online test: http://similarminds.com/personality_tests.html Англomовні періодичні видання: <https://academicjournals.org/>
10. Сайт Психологічного журналу: <http://psyj.udpu.edu.ua/>
11. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. К.: Знання Прес, 2002. 295 с. [Електронний ресурс] : https://shron1.chtyvo.org.ua/Sheiko_Vasyl/Orhanizatsiia_ta_metodyka_naukovo-doslidnytskoi_diialnosti.pdf